

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
Університет економіки та права «КРОК»
Кафедра теоретичної та прикладної економіки

Науково-практична конференція
**«РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ
ВИДАТНИМИ НАУКОВЦЯМИ
З УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ»**

3 квітня 2020 року

м. Київ

УДК 328.330.8 (063)

Наукове редагування:

Радіонова І. Ф., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Розвиток економічної науки видатними науковцями з української діаспори : матеріали науково-практичної конференції (Київ, 3 квітня 2020 року) / Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК», 2020. – 33 с.

ISBN 978-966-170-037-5

У збірці подано тези виступів на науково-практичній конференції за темою «Розвиток економічної науки видатними науковцями з української діаспори». Автори тез – це студенти й викладачі кафедри теоретичної та прикладної економіки Університету «КРОК». В тезах акцентовано увагу на тих аспектах наукової творчості та діяльності українських економістів діаспори, які не втрачають актуальності та залишаються важливими для розбудови української держави та економіки. У тезах висвітлюється творчість Всеволода Голубничого, Іллі Витановича, Грегорі Манківа, Євгена Храпливого, Богдана Винара, Маркіяна Паславського, Сергія Бородаєвського.

Автори тез вдячні читачам за увагу до творчості видатних економістів української діаспори.

ВСТУПНЕ СЛОВО

Шановні читачі. Збірка тез, з якою ви маєте змогу ознайомитися, присвячена творчості та економічним поглядам видатних українців діаспори.

Зазначена у назві збірки тез тема не є випадковою. Вона була обрана для роботи наукового студентського гуртка кафедри теоретичної та прикладної економіки Університету КРОК. Вивчаючи у попередні роки українські національно-визвольні змагання періоду 1917 – 1921 рр., гуртківці дізнались про долі багатьох українців, що були змушені залишати Україну й формували одну з хвиль української діаспори за кордоном. Це відбувалось під тиском більшовицької влади, яка переслідувала та знищувала своїх опонентів. Перебуваючи на еміграції, активні, патріотично налаштовані українці продовжували політичну, громадську та наукову діяльність.

Результати наукової діяльності українців діаспори довгий час не були відомі в Україні. Інформація про них, яка частково допускалась колоніальною владою України до 1991 р., була значно спотворена. Роль українських науковців в діаспорі применшувалася. Сьогодні життєві історії видатних українців діаспори, їх ідеї, наукові погляди повертаються в Україну, формуючи інтелектуальний потенціал нашого народу.

Відбір осіб, про творчість яких йдеться у цих тезах, здійснювався, здебільшого, за критерієм особистих уподобань наукових керівників гуртка. Зрозуміло, що цей критерій може оскаржуватись. Але не можна заперечити, що особистий інтерес може відігравати роль ефективного стимулу для отримання нових знань.

Сім видатних особистостей презентовано у цих тезах. Вони в різний час та за різних обставин опинились поза Україною. Їх об'єднало те, що всі вони зреалізували себе, досягли визнання не в Україні або не лише в Україні. При цьому, ідентифікували себе як українці, цікавилися Україною та допомагали їй у найскрутніші періоди ХХ ст.

В цій збірці тез йдеться про трьох видатних дослідників, практиків кооперативного руху та виховників кадрів для кооперації й сільського господарства – І. Витановича, Є. Храпливого, С. Бородаєвського. Двоє тез присвячено видатному економістові середини ХХ ст., творцеві науки про порівняльний аналіз соціально-економічних систем В. Голубничому. В збірці тез висвітлено творчість видатного дослідника історії економіки та історії економічної думки Б. Винара. З двома видатними українцями –

Г. Манківом та М. Паславським – наші сучасники могли зустрітися на вулицях Києва чи Львова. Г. Манків – один з найвідоміших макроекономістів сучасності, професор Гарвардського університету (США) – читав окремі лекції в українських університетах. Хочеться вірити, що він ще стане лауреатом Нобелівської премії з економіки. М. Паславський допомагав створювати українську економіку у 1990-х – 2000-х рр., воював за Україну на фронтах російсько-української війни та загинув на цій війні у 2015 р.

Автори збірки вдячні всім читачам тез, а особливо тим, які після ознайомлення з ними, висловлять свою думку з приводу їхнього змісту та важливості подальших досліджень творчості українців діаспори.

**Від учасників конференції та авторів тез –
завідувачка кафедри, професор Ірина Радіонова**

Андрєєва В. А.,
кандидат економічних наук, доцент,
Університет «КРОК»,

Рибальченко В. А.,
студент,
Університет «КРОК»

ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ВСЕВОЛОДА ГОЛУБНИЧОГО

У тезах висвітлено один із важливих напрямків наукової діяльності видатного українського економіста діаспори Всеволода Голубничого. Це – розвиток теорії економічних систем та створення інструментарію їх порівняльного аналізу. Зроблено висновок про зростання актуальності цього напрямку наукових досліджень у XXI ст.

Andriieva V. A.,
PhD (Economics), Associate Professor,
KROK University,

Rybalchenko V. A.,
Student,
KROK University

THE THEORY OF ECONOMIC SYSTEMS DEVELOPMENT BY VSEVOLOD GOLUBNYCHY

The proceedings under consideration one of the important areas of scientific activity of prominent Ukrainian economist of the diaspora Vsevolod Golubnychy. This is the development of the theory of economic systems and the creation of tools for their comparative analysis. It is concluded that the relevance of this area of scientific research in the 21st century is increasing

Коло наукових інтересів видатного науковця Всеволода Голубничого було широким та охоплювало філософію науки і методологію економічних досліджень, історію економіки та економічної думки, порівняльний аналіз економічних систем і статистику. За життя вченого різними мовами в багатьох країнах у Європі та США було опубліковано понад 500 його праць, які принесли авторові світове визнання [1]. Величезний архів невиданих і неаналізованих праць В. Голубничого періоду 1950-х – 1970-х рр. знаходиться у бібліотеках декількох університетів США.

В передмові до вибраних творів В. Голубничого «*Selected Works of Vsevolod Holubnychy*» є такі слова: «... Впродовж його короткого життя, яке минуло у важких умовах політичної еміграції, творчий потенціал вченого не був повністю реалізований. Тим не менш, він є одним з найвидатніших українських економістів ХХ сторіччя» [2].

Найістотнішим внеском вченого у розвиток економічної науки стала розробка методології порівняльного (компаративного) аналізу економічних систем. У співавторстві з А. Оксенфельдом В. Голубничий написав та видав книгу «Економічні системи в дії: США, СРСР і Франція» [3], що стала однією з перших праць у науці, яку називають «світова компаративістика».

Праці В. Голубничого, присвячені дослідженню радянської економічної системи, зробили його відомим «советологом» – знавцем та експертом з питань СРСР. А висновки щодо скорого розвалу цієї соціально-економічної системи, які справдилися з точністю до місяця, зробили В. Голубничого ще й відомим фахівцем з прогнозування.

Важливими напрямками досліджень В. Голубничого в царині аналізу економічних системи були такі:

- розробка сценаріїв розвитку економіки та моделювання її зростання за різних варіантів співвідношення між окремими економічними секторами;
- дослідження економічних втрат від нереалізованого потенціалу людського капіталу, що було однією з перших у світі спроб дослідження саме людського капіталу;
- аналіз економічної історії українських земель, зокрема, торговельних зв'язків українців від середньовіччя до середини ХХ ст., з огляду на принцип порівняльних переваг у міжнародних економічних відносинах;
- аналіз моделей модернізації традиційних економік (на прикладі економіки Китаю) на основі оцінювання впливів державного регулювання економічних ресурсів країни;
- розробка теорії, так званого «нерівноважного аналізу», що ґрунтувалась на уявленні про нерівновагу як основну тенденцію еволюції економічних систем;
- створення теорії просторової економіки на основі визначення, так званої регіональної ідентичності країн.

Центральною проблемою дослідження економічних систем, для Голубничого, було вивчення ефективності її функціонування. Ефективність, на думку вченого, визначається характером та цілями розвитку системи. Критерієм, за яким економіка повинна оцінюватися, є темп економічного розвитку [3].

На думку Голубничого, економічна система, яка «пригнічує природні імпульси і емоції населення, порушує моральні й етичні закони,

або увічне і збільшує нерівність можливостей» приречена на поразку [4]. Майбутнє належить таким економічним системам, розвиток яких скерований на задоволення не лише економічних, а й загальних цивілізаційних потреб людства загалом та окремих громадян зокрема.

Багато опублікованих та ще неопублікованих робіт В. Голубничого присвячено Україні. Зокрема, йому належить стаття, у якій на основі статистичних даних доводиться, що голодомор 1932-1933 рр. в Україні спричинений свідомими діями уряду СРСР.

Ми робимо висновок, що видатний український економіст діаспори Всеволод Голубничий зробив великий внесок у розвиток світової економічної науки як фундатор напрямку комплексних досліджень економічних систем та їх компаративного аналізу. Актуальність цього напрямку у ХХІ ст. не зменшилася, а навпаки, суттєво зросла. Причиною зростання актуальності порівняльного аналізу економічних систем є потреба уточнення світових прогнозів у зв'язку зі змінами світових країн-лідерів, загостренням економічної конкуренції між країнами, укладанням нових союзів та руйнуванням порядку міжнародних відносин, що склався у ХХ ст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Encyclopedia of Ukraine / Edited by Volodymyr Kubijovyc. Published for the Canadian Institute of Ukrainian Studies, the Shevchenko Scientific Society (Sacreless, France) and the Canadian Foundation for Ukrainian Studies. Toronto Buffalo London : University of Toronto Press, 1988. – Volume II. – P. 212.

2. *Holubnychy V. Some Economic Aspects of Relations Among the Soviet Republics* / V. Holubnychy // *Soviet Regional Economics: Selected Works of Vsevolod Holubnychy*. Edited by Ivan S. Koropeckyj. CIUS, University of Alberta, Edmonton, 1982. – P. X. – 561 p. (Перша публікація: *Some Economic Aspects of Relations Among the Soviet Republics*).

3. *Ethnic Minorities in the Soviet Union* / Ed. Erich Goldhagen. – New York : F. A. Praeger, 1968. – P. 50-120.

4. *Oxenfeldt Alfred R. Economic Systems in Action: the United States, the Soviet Union and France* / Alfred R. Oxenfeldt, Vsevolod Holubnychy, eds. 3ed. – New York : Holt, Rinehart and Wiston, 1965. – P. VII. – 264 p.

Гарін Б. Б.,
кандидат економічних наук,
Університет «КРОК»,

Рибальченко С. А.,
студент,
Університет «КРОК»

**ВНЕСОК ІЛЛІ ВИТАНОВИЧА У ДОСЛІДЖЕННЯ
УКРАЇНСЬКОГО КООПЕРАТИВНОГО РУХУ**

Тези присвячено розгляду внеску Іллі Витановича у дослідження історії розвитку українського кооперативного руху в 1920 – 1930 рр. на Галичині. Український кооперативний рух, в цей період, відіграв величезну роль у формуванні національної самосвідомості українців.

Harin B. B.,
PhD (Economics), Associate Professor,
KROK University,

Rybalchenko S. A.,
Student,
KROK University

**ILLIA VYTANOVYCH'S CONTRIBUTION TO THE STUDY
OF THE UKRAINIAN COOPERATIVE MOVEMENT**

The proceedings under consideration analyze the contribution of the well-known economist who was forced to work in emigration – of Illia Vytanovych. He entered the history of Ukrainian science as a researcher of the Ukrainian cooperative movement development in 1920 – 1930 in Galicia. For contemporary Ukrainians, this topic is interesting because the Ukrainian cooperative movement has played a major role in national consciousness formation.

Ілля Витанович народився в Україні, але змушений був емігрувати до США. Він отримував освіту у Львівському університеті. У 1930 р. захистив докторську дисертацію. Оскільки у державних закладах його, як українця, до праці не допускали, він займався приватною педагогічною та науковою роботою, яку поєднував з діяльністю у сфері української кооперації.

У цей період ним були написані роботи: «Кооперативні праці і господарські можливості», «Кооперація на межі поступу і традицій», «На порозі новітнього українства». Проте, найбільш відомим його тво-

ром є «Історія українського кооперативного руху», що була написана вже у Нью-Йорку та видана в США у 1964 році. Усього за своє життя написав близько 2800 наукових праць з історії та теорії кооперативного руху в Україні.

Причетність І. Витановича до розвитку теорії і практики кооперативного руху визначалась особливою ситуацією, у якій перебувала Галичина. Під тиском світової громадськості уряд II Речі Посполитої змушений був піти на певні поступки українцям, насамперед, у господарській сфері. У 1920-х рр. польська влада дозволила відновити діяльність кооперативного товариства «Сільський господар» у Львові. Свідомі українські діячі вирішили використати це для відбудови національної кооперації, загалом. Цьому сприяв і доволі демократичний кооперативний закон від 29 жовтня 1920 р., який передбачав вільне й відкрите членство в кооперації, нескладну процедуру реєстрації кооперативів тощо. У середині 1920-х рр. до різних кооперативів було залучено понад половину всього українського населення регіону.

Прийняття кооперативного закону активізувало пошуки теоретиків і засновників української кооперації. Було висловлено ідею про злиття кооперативного руху в одне ціле з національно-визвольною боротьбою українського народу заради здобуття державної незалежності. Теоретики кооперацій вбачали в ній єдиний шлях до економічного і національного відродження.

У червні 1921 р. відбувся перший Крайовий з'їзд українських кооператорів, на якому були визначені основні напрями відбудови української кооперації. Українська кооперація поступово ставала масовою та економічно активною. Хоча діяльність не завжди відбувалась на достатньому фаховому рівні, бо не вистачало досвіду й елементарних знань. Нерідко це призводило до банкрутства окремих кооперативів. Тільки щира відданість справі, чесність ентузіастів кооперативного руху дозволяли підтримувати певну рівновагу й активізувати економічний розвиток.

У 1921 – 1925 рр. кількість кооперативів усіх типів, підпорядкованих українському Крайовому ревізійному союзу, зросла з 579 до 1029, їхніми членами були 158057 осіб [3, с. 471].

Від 1928 р. почав виходити журнал «Кооперативна республіка», що надавав інформацію про економічну діяльність кооперативів, містив статті з історії, теорії та практики кооперативного життя. Провідними співробітниками журналу був і І. Витанович.

Важливим засобом культурно-освітньої діяльності були щорічні кооперативні свята, які формували в українців почуття гордості за власний народ, сприяли піднесенню національної свідомості. Про одне з свят І. Витанович писав так: «місцеві кооперативи показували на діяграмах висліди своєї праці, інформували про кооперативний рух

свої округи та про загальні устремління й досягнення української кооперації. З нагоди святкування влаштували виставки кооперативного виробництва» [3, с. 624].

На думку Витановича, кооперація є проявом духовного протесту суспільної природи людини проти хижацького самолюбства, проти фізичного насильства сильнішого над слабшим, це віра в правду й справедливість людини, яка не позбавлена людської гідності й духовних чеснот. Українська кооперація, зазначав І. Витанович, знала багато різних форм самодопомоги та співпраці, незважаючи на вікову неволю, берегла глибоке почуття правди й справедливості. Але в тогочасних суспільно-економічних умовах для порятунку обездолених прошарків населення не вистачало уже ні християнського милосердя, ні добрих традицій сусідської самодопомоги наших предків [5].

Отже, І. Витанович продовжував розпочаті в Україні дослідження кооперації вже у вимушеній еміграції. Його внесок у дослідження кооперації, крім іншого, полягає у важливому узагальненні, що кооперативний рух є не лише господарським, але, й політико-державницьким. Метою цього руху стає принципове покращення якості життя, збереження національних традицій і зростання національної свідомості народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Витанович І.* Між двома війнами / І. Витанович // Господарсько-кооперативний часопис. – Львів, 1943. – Ч. 23. – С. 6.
2. *Витанович І.* Між двома війнами / І. Витанович // Господарсько-кооперативний часопис. – Львів, 1943. – Ч. 17. – С. 2.
3. *Витанович І.* Історія українського кооперативного руху / І. Витанович // Історично-Філософічна Секція НТШ. – Нью-Йорк : Товариство української кооперації, 1964. – С. 471.
4. *Витанович І.* Як народжувався український кооперативний рух в Галичині : реферат виголошений на кооперативному святі у Львові дня 4 жовтня 1936 р. / І. Витанович // Кооперативна республіка. – Львів, 1936. – Ч. 11. – С. 318-324.

Гофман М. О.,
кандидат економічних наук,
Університет «КРОК»,

Кашуба С. О.,
студентка,
Коледж економіки, права та інформаційних технологій

ГРЕГОРІ МАНКІВ ЯК ВИДАТНИЙ МАКРОЕКОНОМІСТ ТА АНАЛІТИК МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Тези присвячено внеску Грегори Манківа – видатного економіста сучасності – у дослідження макроекономіки та макроекономічної політики. Розглянуто емпіричний аналіз поведінки споживачів, здійснений цим дослідником та модель Манківа – Ромера – Вейла. Акцентовано увагу на тому, що Грегори Манків є автором найбільш рейтингових підручників з мікроекономіки та найбільш цитованим економістом світу.

Hofmann M. O.,
PhD (Economics), Associate Professor,
KROK University,

Kashuba S. O.,
Student,
College of Economics, Law and Information Technologies

GREGORY MANKIW AS AN EXCELLENT MACROECONOMIST AND MACROECONOMIC POLICY ANALYST

The proceedings under review are dedicated to Gregory Mankiw, a prominent contemporary economist who prides himself on his Ukrainian origins. The authors draw attention only to some of the achievements of this well-known scientist, namely: his world-renowned textbooks on macroeconomics, empirical analysis of consumer behavior and Mankiv-Romer-Weil model.

Скрутне економічне становище України на початку ХХ ст. змусило покинути рідні домівки багатьох українців та емігрувати до Сполучених Штатів Америки. Їхали вони зовсім дітьми, але Батьківщина залишалася у серці попри те, що програна національно-визвольна революція та війна не дозволили повернутися до своєї країни. Предки Грегори Манківа походять з галицького селища Гусятичі (нині Жидачівського району Львівської області). Вони жили у середовищі українських мігрантів, які зберігали та цінували українські традиції. Сам Грегори

згадує «Моє дитинство було заповнене українським духом моєї родини» [1]. Вчений вперше побував в Україні вже після отримання країною незалежності у 1990-х рр.

Ніколас Грегорі Манків народився у 1958 р. в Трентоні. Економічну освіту отримав в Принстонському університеті та Массачусетському технологічному інституті. Зараз викладає в Гарвардському університеті [1].

Поглянути на економіку по-новому студента Манківа змусив курс з «Основ економіки» в університеті. На думку Грегорі, предмет економіки – суспільство, а підхід цієї науки до аналізу суспільства характеризується об'єктивністю. Економічна теорія поєднує гідність політики та науки.

Грегорі Манків був економічним радником декількох республіканських політиків. З 2003 по 2005 рр. Манків очолював Спілку економічних радників при президентові Джорджі Буші. В 2006 р. він став економічним радником претендента на пост Президента США Мітта Ромні. Був одним із найбільш відомих критиків економічної політики адміністрації Б. Обами. Він виступив проти великого пакету податкових стимулів. Г. Манків публічно повідомив про своє розчарування в зв'язку з тим, що Республіканська партія, до якої він належав, ігнорує помилки президента Д. Трампа та вийшов з неї [3].

В 2016 р., за версією Школи бізнесу Університету Еребру, Манків посів 23-є місце в списку найвпливовіших економістів світу з 50 000 зареєстрованих авторів. Він був 11-им найбільш цитованим з економістів та 9-им найбільш продуктивним економістом-дослідником.

Г. Манків є автором декількох найбільш популярних і часто купованих підручників з економіки в світі. З 2007 р. він пише щомісячну колонку для недільного ділового розділу відомого видання «The New York Times».

На сторінці його особистого блогу в частині «Вічні слова мудрості» знаходиться цитата відомого економіста та лауреата Нобелівської премії з економіки Пола Самуельсона: «Мені все одно, хто пише закони країни або розробляє її просунуті договори, якщо я можу написати підручник по економіці» [2].

Г. Манківа вважають економістом, що належать до теоретичної школи нових кейнсіанців. Він виконав важливу роботу з дослідження цін, дійшов висновку, що з точки зору соціального планування, ціни можуть бути занадто високими, але ніколи не занадто низькими [2].

Г. Манків написав кілька робіт з емпіричного аналізу поведінки споживачів. Його стаття, написана в співавторстві з Джоном Кемпбеллом в 1989 р., доводила, що дані про сукупне споживання найкраще описуються моделлю, в якій близько половини споживачів підкоряю-

ться гіпотезі про постійний дохід. А інша половина споживає, орієнтуючись на свій поточний дохід. У такий спосіб Манків долучився до вирішення суперечності між поглядами прихильників кейнсіанської теорії споживання та теорій споживання, що заперечували кейнсіанські погляди, у другій половині ХХ ст.

Стаття «Внесок в емпірику економічного зростання», в співавторстві з Девідом Ромером і Девідом Вейлем і опублікована в *Quarterly Journal of Economics* у 1992 р., є найчастіше цитованою статтею Грегорі Манківа. У дослідженні стверджується, що модель зростання Солоу, доповнена людським капіталом, досить добре пояснює відмінності між країнами за рівнем життя. Згідно Google Scholar, ця робота цитована більше 15 000 разів. Доведено, що саме людський капітал у країнах, що розвиваються, визначає зміст і швидкість соціально-економічного розвитку. Країни, які неспроможні забезпечити нагромадження знань та удосконалення здібностей своїх громадян, приречені на невдачу [4].

Книга «Принципи економічної теорії» Грегорі Манківа, стала бестселером в 1998 р. та перекладена 25 мовами. У ній вчений детально розглянув десять основних принципів, які формують уявлення про суть економіки. Складниками предмету економічних досліджень, за визначенням Манківа, є:

- вибір людини;
- витрати втрачених можливостей;
- граничні зміни;
- стимули людини;
- торгівля на благо кожного;
- ринок;
- державне втручання в економіку;
- рівень життя населення, що визначається здатністю країни виробляти товари та послуги;
- зв'язок зміни цін та кількості грошей, друкованих урядом;
- вибір суспільства між інфляцією та безробіттям [3].

Внесок Грегорі Манківа, в розвиток економічної науки пов'язаний із тим, що він зробив наукове знання доступним. Його роботи читаються легко, бо вони написані простою й зрозумілою мовою, часто, – у публіцистичному стилі. Він пояснює навіть дуже складні ідеї так, що читачам стає цікаво їх зрозуміти, тому ніхто не залишається байдужим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Манків Г.* Макроекономіка: підручник для України / Г. Манків. Пер. з англ. С. Панчишина та ін. – К. : Основи, 2000. – 588 с.

2. Сторінка Грегора Манківа на сайті Гарвардського університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.harvard.edu/faculty/mankiw>.

3. *Mankiw N. G. Principles of Economics* [Електронний ресурс] / N. G. Mankiw. 8th ed. – South-Western College Pub, 2017. – 836 p. – Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/2325459/>.

4. *Mankiw N. G. A Contribution to the Empirics of Economic Growth* [Електронний ресурс] / N. Gregory Mankiw, David Romer, David Weil // *The Quarterly Journal of Economics*. – 1992. – Vol. 107. – Issue 2. – P. 407-437. – Режим доступу: <https://doi.org/10.2307/2118477/>.

Дзюбо В. В.,
старший викладач,
Університет «КРОК»,

Аргатиук Г. Г.,
студент,
Університет «КРОК»

ЕКОНОМІЧНО-ОСВІТНЯ СПАДЩИНА ЄВГЕНА ХРАПЛИВОГО

У тезах розкривається наукова діяльність Євгена Храпливого – відомого дослідника, який був змушений працювати за межами своєї країни. Акцентовано увагу на його внеску у формування української сільськогосподарської науки та української освіти за межами України.

Dziubko V. V.,
Senior Lecturer,
KROK University,

Arhatiuk H. H.,
Student,
KROK University

THE ECONOMIC AND EDUCATIONAL HERITAGE OF YEVHEN KHRAPLYVYI

The proceedings reveal the scientific activity of Yevhen Khraplyvyi – an eminent researcher who was forced to work outside his country. Thus, the authors pay attention to his contribution to the formation of Ukrainian agricultural science and Ukrainian education outside Ukraine.

Професор, видатний громадський діяч, теоретик та організатор кооперації Євген-Спиридон Храпливий народився на Західній Україні у 1898 р., а помер в Німеччині в 1949 р. Вчений не міг повернутися до України після того, як радянські війська вдруге (після 1939 р.) зайняли Галичину (у 1944 р.). Адже він брав участь у національно-визвольних змаганнях та став Міністром сільського господарства в уряді Українського державного Правління під час німецької окупації України у 1941 р.

Ставши емігрантом у Німеччині, Є. Храпливий отримав посаду наукового співробітника в університеті Фрідріха-Александра (Баварія) та викладав у Вільному Українському Університеті Мюнхену як професор економіки сільського господарства. Ним написано та опубліковано більше 650 праць.

Є. Храпливий вчився у гімназії в Тернополі, однак перша світова війна перервала його навчання. Він емігрував спершу до Моравії, потім – до Австрії. У Відні на українських гімназійних курсах опанував гімназійну освіту впродовж 1915 – 1916 рр. Продовжив навчання на агрономічному факультеті Високої земельної академії у Відні. Завершив навчання в академії у 1924 р. й отримав диплом за спеціальністю інженера-агронома [1].

У 1920-х рр. Є. Храпливий працював у Ревізійному союзі українських кооператив Самбірщини. У цей час він написав важливі професійні посібники для кооперативних молочарень Західної України: «Основи кооперативного молочарства» і «Молочарське книговодство».

Є. Храпливий редагував тижневик «Сільський Господар», був редактором перших випусків щорічника «Календар «Сільський Господар» на 1929 та 1930 р., а в наступних випусках публікував власні праці: «Про завдання «Сільського Господаря», «Наші осяги у Хліборобському Вишколі Молоді і його дальші завдання», «Книжка та часопис – важна допомога у Хліборобському Вишколу Молоді», «Два чергові питання «Сільського Господаря», «Десятий календар «Сільського Господаря» та інші [2].

Один зі співробітників Є. Храпливого писав про нього так: «Доктор інженер Євген Хрипливий – це була душа і мозок всієї праці «Сільського Господаря» між двома світовими війнами» [3].

Є. Храпливий опрацював і реалізував свій план розбудови сільського господарства і фахової економічної освіти за землях Західної України. Він організував нову систему громадської агрономії, яка мала за мету перебудувати західноукраїнське село за зразком сіл Данії та Німеччини.

У 1934 – 1939 рр. Євген Храпливий почав готувати до друку «Українську сільськогосподарську енциклопедію». В ній узагальнювався й досвід інших країн в організації сільського господарства.

Науковець належав до категорії вчених з різносторонніми зацікавленнями, вигадливістю та величезним досвідом у дослідженнях. Так, у 1935 р. був іменований дійсним членом Наукового Товариства ім. Шевченка, брав активну участь в організації і розвитку його Комісії економіки, соціології, статистики. На кількох сесіях Комісії НТШ Є. Храпливий читав свою працю «Сільське господарство Галицько-Волинських Земель». У 1935 р. був обраний членом Наукового Товариства ім. Т. Шевченка та працював над удосконаленням різноманітних сфер Комісії з економіки та статистики.

Є. Храпливий належав до співавторів «Енциклопедії Українознавства», а також був учасником Комітету Допомоги Українському Студентству [1, с. 428]. Саме завдяки педагогічно-виховній праці діяча пройшли навчання та здобули освіту чимало молодих агрономів.

Навіть у еміграції, науковець продовжував допомагати молоді шляхом участі у студентській організації «Пласт».

Розуміючи важливість освіти загалом, і фінансово-економічної та кооперативної освіти зокрема, на сторінках своєї праці Є. Храпливий зазначив: «Молодь мусить зрозуміти, що у наших умовах вона сама повинна взятися за роботу над собою і своїми власними зусиллями мусить добувати ті знання і ту освіту, яку повинна дати їй загально-освітня та хліборобська школа» [7, с. 43].

Діяльність Євгена Храпливого стала вагомим етапом в історії розвитку української економічної думки, у розбудові фінансово-економічної та кооперативної освіти, науки та культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Витанович І.* Історія українського кооперативного руху / І. Витанович. – Нью-Йорк, 1964. – 624 с.
2. *Гіптерс З.* Проблеми економічної освіти та хліборобського шкільництва на західноукраїнських землях у педагогічній спадщині Євгена Храпливого / З. Гіптерс // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2012. – №43(2). – С. 208-215.
3. *Качор А.* Євген Храпливий / А. Качор. – Львів : РВО «Основа», 1997. – С. 15-40.

Пекна Г. Б.,
кандидат економічних наук,
Університет «КРОК»,

Жовтоватюк А. Д.,
студент,
Коледж економіки, права та інформаційних технологій

**БОГДАН ВИНАР – ДОСЛІДНИК УКРАЇНСЬКОЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ**

Тези присвячено внеску українського дослідника Богдана Винара в розвиток української економічної думки. Акцентовано увагу на дослідженні ним явищі економічної експлуатації України, а також на його діяльності на еміграції.

Рекна Н. В.,
PhD (Economics), Associate Professor,
KROK University,

Zhovtovatiuk A. D.,
Student,
College of Economics, Law and Information Technologies

**BOHDAN VYNAR – A RESEARCHER OF A UKRAINIAN
ECONOMIC THOUGHT**

The proceedings give prominence to the Ukrainian researcher Bohdan Vynar, who worked productively in emigration. Attention is drawn to the analysis of the phenomenon of economic exploitation of Ukraine in the empires of foreign countries, as well as to his contribution to the study of the Ukrainian economic thought in emigration.

Богдан Винар – економіст, бібліограф, видавець – народився 1926 р. у Львові. У 1944 р. разом із родиною емігрував до Чехословаччини, згодом – до Німеччини та США. Закінчив бібліознавчі студії у Денверському університеті. У 1964 – 1970 рр. працював професором бібліотекознавства у Денверському та Нью-Йоркському університетах.

Українці завдячують Б. Винару ґрунтовними дослідженнями з розвитку української економіки та історії української економічної думки.

Б. Винар заснував видавництво «Libraries Unlimited, Inc.» у Денвері та у 1972 р. створив при видавництві окремих український відділ – «Ukrainian Academic Press». Саме у цьому відділі видано такі українознавчі праці, як «Ukrainian Classics in English Translation», «History of

Ukrainian Literature» Дмитра Чижевського, «Ukrainian Nationalism» Джона Армстронга, «Ukraine: A Bibliographic Guide to English-Language Publications» Богдана Винара.

За бібліографічну і видавничу діяльність Б. Винар отримав нагороду «Mudge Citation» (1977).

Професор Винар став автором відомої в українських колах праці «Економічний колоніалізм в Україні» (Париж, 1958), яка була перевидана у 2005 р. разом з іншими працями однією книгою [4].

У працях Богдана Винара розглядаються різні аспекти економічної експлуатації України. Попри те, що його праці були написані у другій половині ХХ ст., вони і сьогодні не втратили свого наукового значення. Адже ще й досі даються взнаки наслідки економічного колоніалізму України, які стримують розвиток української економіки вже в ХХІ ст. У згаданому перевиданні книги 2005 р. повністю збережено авторський правопис. Тому його роботи цікаві ще й тому, що ілюструють сучасним українцям, якою була їхня мова до прийняття радянського правопису.

Вчений Б. Винар зробив значний внесок у дослідження наукового доробку українських економістів діаспори, які через політичні обставини змушені були емігрувати, а їхні праці в Україні були заборонені. В роботах Б. Винара згадано всі джерела робіт українських економістів та визначено основні напрямки досліджень [3].

Богдан Винар вважав вивчення еволюції української економічної думки, складним питанням. Це, на його думку, зумовлено вже самою природою цієї наукової галузі, а також політичними чинниками. Під терміном «історія економічної думки» він розумів історичний перегляд важливіших теоретичних узагальнень та економічних ідей, задокументованих в економічній літературі певного періоду. Б. Винар обґрунтовано розрізняє історію економічної думки як систематичний виклад інформації про історичне минуле економічної науки, а також – як процес економічного мислення окремого народу в межах певного історичного етапу його розвитку [1].

Значне місце в економічних працях Б. Винара посідає критика радянської економічної політики в Україні. Дослідник приділяв багато уваги економічному визиску (експлуатації) України в межах СРСР. Це драгувало деяких радянських дослідників його творчості, які закидали Винареві відсутність аналізу окремих галузей народного господарства радянської України, неухвагу до історичної перспективи тощо [2].

Богдан Винар досліджував сучасні для середини ХХ ст. економічні відносини між Росією та Україною. Однак, його цікавив і розвиток економічної думки стародавніх часів періоду Київської Русі, що є мало дослідженою науковою проблемою.

Окрім того, що Б. Винар був автором відомих в діаспорі наукових економічних досліджень та відомим організатором видавничої справи, він долучився й до викладацької професії. Працював деканом Школи бібліотечно-інформаційних наук при Державному університеті Нью-Йорка та став визнаним авторитетом у бібліотечній справі США.

Творча спадщина Б. Винара, на наш погляд, досліджена недостатньо. Вона має бути переосмислена з проукраїнських позицій та з огляду на справді великий внесок в українську історичну науку та в українську культуру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Винар Б.* До питання історичного дослідження розвитку української економічної думки [Електронний ресурс] / Б. Винар. – Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Vynar_Bohdan/Do_pytannia_istorychnoho_doslidzhennia_rozvytku_ukrainskoi_ekonomichnoi_dumky/.

2. *Винар Б.* Матеріали до історії економічних дослідів на еміграції (1919–1964) [Електронний ресурс] / Б. Винар. – Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/istoriya/4140-vinar-b-materiyali-do-istoriyi-ekonomichnih-doslidiv-na-emigratsiyi-1919-1964/>.

3. *Власенко В.* Рецензія на: Винар Богдан. Економічний колоніалізм в Україні та інші праці [Електронний ресурс] / Валерій Власенко. – Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Vlasenko_Valerii/Retsenziia_na_Vynar_Bohdan_Ekonomichni_koloniializm_v_Ukraini_ta_inshi_pratsi/.

4. Винар Богдан Іванович [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=33997.

Радіонова І. Ф.,
доктор економічних наук, професор,
Університет «КРОК»,

Стасько Д. С.,
студент,
Університет «КРОК»

МАРКІЯН ПАСЛАВСЬКИЙ ПРО СУЧАСНУ УКРАЇНСЬКУ ЕКОНОМІКУ ТА ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ

В тезах аналізується діяльність видатного українця, підприємця, військового, економічного аналітика Маркіяна Паславського. Він народився в США, але поклав своє життя за Україну у російсько-українській війні. Як дослідник, Паславський сформулював дуже важливі принципи, що мають бути використані для розбудови сучасної української економіки.

Radionova I. F.,
Dr. habil. (Economics), Professor,
KROK University,

Stasko D. S.,
Student,
KROK University

MARKIAN PASLAVSKYI ABOUT THE MODERN UKRAINIAN ECONOMY AND FINANCIAL SYSTEM

The proceedings analyze the activities of a prominent Ukrainian, entrepreneur, military Markian Paslavskiy. He was born in the United States but laid down his life for Ukraine in the Russian-Ukrainian War. As a researcher, Paslavskiy had formulated very important principles that should be used to build a modern Ukrainian economy.

Марко Паславський – українець, що народився в діаспорі (США), досягнув у цій країні визнання, значних статків, а загинув в боротьбі за Незалежність України в російсько-українській війні. Він не залишив по собі великих економічних праць. Але його економічні міркування у вигляді нотаток, що видані вже по його смерті й безпосередньо стосуються української економіки, мають для українців величезне значення. Мають таке саме велике значення, як і його подвиг заради України.

М. Пославський народився у 1959 р., виростав у патріотичній українській родині в США, належав до Пласту. Закінчив найпрестижніший у світі військовий заклад – військову академію Вест-Пойнт. Завершив армійську службу в чині майора у полку рейнджерів. Отримав другу вищу економічну освіту й успішно розпочав власний бізнес у США.

В складні для української економіки та державності 1990-ті рр. М. Паславський переїхав до України. В Україні був менеджером з продажу за кордон української металопродукції та працював у фінансових установах Києва й Харкова радником з інвестиційних питань.

З початком російсько-української війни на Сході України Марко Паславський у квітні 2014 р. приєднався до батальйону «Донбас», ставши перед тим офіційно українським громадянином. Пізніше воював у складі Національної гвардії України. Він загинув при визволенні Іловайська (Донецька область України) 19 серпня 2014 р. у віці 55 років. Похований на Аскольдовій Могили у Києві.

Паславський став відомий широкому колу українців завдяки засобам масової інформації, що висвітлювали події на Майдані, в яких він брав активну участь, та події вшанування пам'яті після його загибелі на фронті російсько-української війни [1-4].

Чому ми маємо ставитись з повагою до рекомендацій М. Пославського щодо економічного розвитку України? По-перше, тому, що він мав значний практичний досвід діяльності в Україні: організовував справу, був дотичним до розвитку різних секторів української економіки, спілкувався з різними підприємцями та політичними діячами. По-друге, Паславський мав фундаментальну економічну освіту та спирався на економічний досвід розвинених країн. По-третє, він був правдивим українським патріотом і тому мислив категоріями не власного збагачення, а добра та добробуту українців.

Нотатки з економічних питань, на які ми посилаємося, висвітлюючи економічні погляди Марка Паславського, знайдено у його комп'ютері та видано після його смерті [5]. Проблеми, які висвітлено у нотатках, що є практичними рекомендаціями щодо реформування української економіки, можна об'єднати у чотири групи:

- переваги від глобалізації для української економіки;
- ключові сектори української економіки, що можуть забезпечити її зростання;
- організація тендерів з державних закупівель, у спосіб, який не шкодить українській економіці й не породжує корупцію;
- банки як чинник зростання української економіки.

Зміст рекомендацій М. Паславського з вирішення чотирьох груп згаданих проблем української економіки можна стисло подати так:

– Глобалізація дає економіці величезні переваги, пов'язані з доступністю інформаційних та інвестиційних ресурсів. Інвестиції та пов'язані з ними технології розвинених країн можуть прискорити трансформацію та забезпечити зростання української економіки. Але для цього потрібна реформа податкової й правової системи, які б захищали інвестиції та майно. Але такі податкова та правова системи в Україні не створено.

– Провідними секторами української економіки, ймовірно, можуть стати сільське господарство, переробка продуктів харчування, транспортування природного газу та сирої нафти, передавання електроенергії, організація транспортного хабу для перевезень між Сходом і Заходом. І цей перелік може бути продовжений.

– Тендери на державні закупівлі мають в Україні величезні масштаби – до 40% ВВП. Але вони використовуються у такий неефективний спосіб, що спричиняють розкрадання до 10% виділених державою коштів, корупцію та виведення грошей в офшори. Українські проблеми дефіциту державних коштів та відсутності стимулювання зростання могли б бути вирішені за рахунок наведення порядку в тендерних закупівлях.

– Українська банківська система є неефективною. Бо вона пропонує кредити за такими неймовірно високими процентними ставками – до 30% річних, яких немає ніде в світі. Такі ставки передбачають надто високу прибутковість бізнесу, якої немає й не може бути в Україні. Це унеможливує інвестиції у створення нових підприємств і нових робочих місць. Необхідним є розбудова спеціалізованих банків: для кредитування сільського господарства, для кредитування малого й середнього бізнесу тощо з об'єднаними українськими та іноземними капіталами.

Попри те, що нотатки – рекомендації для української економіки – були написані М. Паславським 5-7 років тому, вони не втратили актуальності. Адже так само й сьогодні залишаються актуальними проблеми запобігання корупції та виведення бюджетних коштів з України. В Україні, так само, як і раніше, відсутня система державного стимулювання розвитку секторів, які б могли стати рушіями економіки. Так само є дуже дорогими й недоступними кредити для українських фермерів, для малого й середнього бізнесу в промисловості та для українських родин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Американець в батальйоні «Донбас»: Політики в Україні не житимуть, як раніше [Електронний ресурс] // ТСН. – 2014. – 7 серпня. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/amerikanec-v-batalyoni-donbas-politiki-v-ukrayini-ne-zhitimut-yak-ranishe-362274.html>.

2. Про нагородження М. Паславського орденом Данила Галицького: Указ Президента України №557/2015 від 25 вересня 2015 р. [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/557/2015>.

3. Громадянин США, мільйонер Марк Паславський 20 лютого 2014 року із шиною і щитом брав участь в штурмі разом із Небесною сотнею на вул. Інститутській. ФОТОрепортаж [Електронний ресурс] // Цензор.нет. – 2016. – 29 лютого. – Режим доступу: https://censor.net.ua/ua/photo_news/376750/gromadyanyn_sshha_milyioner_mark_paslavskyyi_20_lyutogo_2014_roku_iz_shyno_yu_i_schytom_brav_uchast_v.

4. Доброволець із США пояснив, чому воює на боці України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/amerikanec-v-batalyoni-donbas-politiki-v-ukrayini-ne-zhitimut-yak-ranishe-362274.html>.

5. Заклик діяти: слова Маркіяна Паславського / Уклад., передм.: Паславські (родина) ; вступ. сл. І. Пошивайло. – Київ – Нью-Йорк : Фенікс, 2019. – 46 с.

Радіонова І. Ф.,
доктор економічних наук, професор,
Університет «КРОК»,

Тельний Є. О.,
студент,
Університет «КРОК»

ВСЕВОЛОД ГОЛУБНИЧИЙ ПРО УКРАЇНУ ТА ТВОРЕННЯ САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

В тезах висвітлюються деякі важливі для сучасної України проблеми, досліджувані видатним українським вченим Всеволодом Голубничим. Він досягнув великих результатів як дослідник в США, але все життя писав і дбав про Україну. Лише тепер – через більш, як 40 років по його смерті – знання про глибокі й оригінальні дослідження Голубничого прийшли в Україну.

Radionova I. F.,
Dr. habil. (Economics), Professor,
KROK University,

Telnyi Ye. O.,
Student,
KROK University

VSEVOLOD HOLUBNYCHYI ON UKRAINE AND THE CREATING AN INDEPENDENT UKRAINIAN STATE

The proceedings under consideration cover some of the important problems for contemporary Ukraine, explored by the prominent Ukrainian scientist Vsevolod Holubnychyi. He achieved great results as a researcher in the United States, but wrote and cared about Ukraine all his life. It is only now – more than 40 years after his death – that knowledge of Holubnychyi's deep and original researches has come to Ukraine.

Видатний український вчений, економіст, публіцист, освітянин Всеволод Голубничий, наукова діяльність якого відбувалась на еміграції, народився на Харківщині у місті Богодухів у 1928 р. Опинився в Німеччині внаслідок депортації при відступі з України німецьких військ під час Другої світової війни. Після війни навчався в Українському вільному університеті (Мюнхен, Німеччина) та на економічному факультеті Колумбійського університету (США).

Наукова творчість Всеволода Голубничого важлива для сучасних українців тим, що вона, головним чином, присвячена аналізу економічної та політичної системи України в складі тоталітарної російської держави та визначенню можливостей творення самостійної української держави.

Результати теоретичних розробок науковця В. Голубничого мали практичне застосування. Зокрема, у 1960-х – 1970-х рр. В. Голубничий стає керівником «Клубу круглого столу» в Нью-Йорку. Учасники цього творчого об'єднання українців в еміграції вивчали політичний та економічний устрій України та формували проекти перетворень в майбутній незалежній й суверенній Україні.

Іншим проявом практичної діяльності В. Голубничого, що спрямовувалася проти тоталітарного режиму, є ініційований ним та іншими українськими професорами на еміграції документ-звернення до уряду тодішньої УРСР під назвою «Заява» (1967 р). Вимоги, сформульовані в документі, є сміливими, але неможливими до виконання, з огляду на тоталітарний характер окупаційного режиму, що існував в УРСР. Акцентуємо увагу лише на деяких з цих нездійснених для України в середині 1960-х рр. положеннях «Заяви»:

- Встановити право громадянства УРСР окремо від всесоюзного (СРСР) громадянства.
- Унезалежити судочинство УРСР від всесоюзних органів суду й прокуратури.
- Припинити вивіз капіталу з Української РСР, за винятком зворотних позичок з процентами. Україна не повинна вносити до загальнодержавних видатків більше, як свою пропорційну частину.
- Надати Українській РСР право встановлювати, збирати і розпоряджатися своїми власними податками й кредитами, окремо від загальносоюзних фінансів.
- Припинити правну, соціальну і економічну дискримінацію сільського населення України.

Всеволод Голубничий стає найбільш авторитетним експертом США з питань економіки України й СРСР. На відміну від інших експертів, він заперечував те, що економіка СРСР є цілісною системою. Натомість, підкреслював незаперечні факти регіональної неоднорідності цієї економіки. Ця неоднорідність, на його думку, спричинялася історичними, культурними, етнічними відмінностями народів, що проживали на територіях, силою об'єднаних у тоталітарній імперії. Про це, зокрема, йдеться у зібранні наукових праць вченого, виданих за участі української діаспори вже після його смерті у 1982 р. [1].

Висновки та узагальнення В. Голубничого спираються не лише на історичні факти, а й на велику статистичну базу. Так, одна з його фундаментальних праць присвячена саме статистичному аналізу української економіки за період 1913 – 1956 рр. [2].

Особливу цінність для сучасного етапу творення української державності мають, на наш погляд, такі теоретичні узагальнення професора Голубничого, репрезентовані в роботі сучасних вітчизняних дослідників його творчості [3].

По-перше, на підставі дослідження закономірностей соціально-економічного розвитку України, вчений фіксує явище, так званої «соціальної колоніальності» українців, ідентифікуючи цю колоніальність як «ментальний архетип нації». Вона виявляється у низькому рівні соціальної конкуренції, за якої нація, часом, сама не прагне відвоювати собі належне становище, зміцнювати державність та провадити власну вигідну українську політику. Саме соціальна пасивність, на думку вченого, спричинила консервацію в Україні традиційного господарського укладу та патріархальної соціальної стратифікації. Ментальний архетип колонізованого українця виявляється у тому, що він визнає свою другорядність, робить відносно легкими для неукраїнської влади різні експерименти, на зразок насильницької колективізації селян у 1930-х рр.

По-друге, науковець фіксує позитивну ознаку українців, як молоді нації, що реалізується у формі прагнення до «освоєння власного господарського та культурного простору». Тому навіть в межах «пожорньої форми УРСР», яка не забезпечувала незалежності та суверенітету України, «все нові і нові люди приходили на місце знищених і вбитих». Активними силами при цьому могли ставати й не зовсім проукраїнські прошарки суспільства, а саме: господарська й державна бюрократія УРСР та її культурна інтелігенція.

По-третє, важливими формами колонізації України фактично ставали ідеологія та неукраїнська освіта. Колоніальний режим, на думку В. Голубничого, відкрито брав курс на перероблення усієї своєї теорії та ідеології в напрямку «до виправдання радянської дійсності, до нівеляції в такий спосіб протиріч», що, врешті-решт, спричинило до викривлення свідомості молодих поколінь українців.

По-четверте, з вивчення економічної історії, В. Голубничий робить висновок про те, що нація, яка володіє такою економічною потугою, культурою та цивілізаційним досвідом, як українська, не лише може самостійно розвиватися, а й повинна набути суверенітету для реалізації своїх потенційних можливостей. Тобто самостійність української держави розглядалася як необхідна умова її економічного розвитку.

Творчість Всеволода Голубничого цікава й різноманітна. Вона стосується проблем економічної історії не лише України, а й інших країн. В його роботах міститься багатий порівняльний аналіз економічного розвитку різних країн. На жаль, значна частина творів Всеволода Голубничого ще не є опублікованою, а його непроаналізовані рукописи зберігаються у фондах Колумбійського університету США, чекаючи на своїх українських дослідників. Вагомий крок на шляху популяризації

творів В. Голубничого для українців та для науковців усього світу зроблено завдяки опублікованому у 2019 р. в Україні томові його окремих (вибраних) праць [4]. Ця величезна за обсягом та значенням робота – видання рукописних праць Всеволода Голубничого – зроблена українськими дослідницями Наталею Супрун та Оленою Клішовой.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Soviet regional economics: selected works of Vsevolod Holubnychy. – Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta, Distributed by the University of Toronto Press, 1982. – 561 p.
2. Vsevolod Holubnychy The industrial output of the Ukraine, 1913 – 1956: A statistical analysis. – Paperback, 1957. – 320 p.
3. *Клішова О.* Політична економія суспільного процесу Всеволода Голубничого / О. Клішова, Н. Супрун; Інститут економіки та прогнозування НАН України. – К. : Наукова думка, 2017. – Т. 1. – 350 с.
4. *Клішова О.* Політична економія суспільного процесу Всеволода Голубничого / О. Клішова, Н. Супрун; Інститут економіки та прогнозування НАН України. – К. : Наукова думка, 2019. – Т. 2. – 348 с.

Січевлюк Л. В.,
кандидат економічних наук, доцент,
Університет «КРОК»,

Фещенко Д. А.,
студент,
Університет «КРОК»

**ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПРИРОДИ
КООПЕРАЦІЇ В НАУКОВОМУ ДОРОБКУ
СЕРГІЯ БОРОДАЄВСЬКОГО**

Тези присвячені дослідженням С. Бородаєвського в царині соціально-економічної природи кооперації, класифікації її форм та аналізу взаємозв'язку національного фактору з розвитком кооперативного руху.

Sichevliuk L. V.,
PhD (Economics), Associate Professor,
KROK University,

Feschenko D. A.,
Student,
KROK University

**RESEARCH ON THE SOCIO-ECONOMIC NATURE
OF COOPERATION IN THE SCIENTIFIC WORK
OF SERHII BORODAIIVSKYI**

The considered proceedings give prominence to the eminent researcher Serhii Borodaiivskyi, who worked in emigration. The subject of his interests was cooperation: its socio-economic nature, classification of forms and analysis of the relationship between the development of national consciousness and the development of the Ukrainian cooperative movement.

До українських учених, багатий творчий доробок яких через різні обставини не був предметом комплексного дослідження й використання в науковому обігу, належить Сергій Бородаєвський. Це – український вчений з європейським визнанням, юрист, економіст, історик українського й міжнародного кооперативного руху.

С. Бородаєвський народився 28 серпня 1870 р. в Охтирці (нині Сумська область). Закінчив юридичний факультет Харківського університету. Після військової служби у 1895 р. С. Бородаєвський розпочав свою діяльність за фахом в окружному суді м. Тифліс. Обіймав різні чиновницькі посади в Міністерстві фінансів, Міністерстві торгівлі та

промисловості Російської імперії. Читав лекції про кооперацію на Вищих комерційних курсах.

Коли до влади прийшли більшовики, Бородаєвський залишив державну службу в Росії й у 1918 р. повернувся додому в Україну. За часів Української Народної Республіки (УНР) він став заступником міністра торгівлі і промисловості, брав участь у підготовці і підписанні низки міжнародних договорів.

Під тиском політичних обставин, у грудні 1919 р. С. Бородаєвський змушений був емігрувати спочатку до Туреччини, а згодом – до Франції. У 1923 р. він переїздить до Праги, де у 1924 р. отримує вчене звання професора історії кооперації та кредитної кооперації. Викладав в Українській господарській академії, в Українському технічно-господарському інституті, Українському соціологічному інституті, Українському вільному університеті в Чехословаччині. Вчений активно співпрацював зі світовою кооперативною спільнотою. Був одним з засновників Міжнародного інституту кооперативних студій у Базелі, членом Міжнародної кооперативної спілки, Міжнародного наукового інституту кооперації в Парижі. Брав активну участь у міжнародних з'їздах, конгресах, конференціях з проблем історії та теорії кооперативного руху.

С. Бородаєвський залишив наукову спадщину з 50 великих наукових праць українською, французькою, німецькою, англійською, китайською та іншими мовами, а також понад 500 фахових статей, які були опубліковані у 22 країнах у 85 друкованих органах кооперативної преси.

Погляди С. Бородаєвського на характер кооперації, її значення у житті суспільства найбільш повно висвітлено у праці «Історія кооперації» [1]. У ній вчений дав таке визначення кооперації: «...Об'єднання, що здійснюється ... на принципах: а) вільного вступу та виходу, б) рівності прав кожного члена в управлінні справами кооперації, в) внесення в діло своєї праці чи капіталу, г) взаємної відповідальності членів щодо зобов'язань кооперативу, д) відсутності стремління до одержання значних прибутків шляхом експлуатації населення» [1].

Досліджуючи погляди С. Бородаєвського на кооперацію, не можна оминати запропоновану ним класифікацію кооперативів. Вчений виокремлює такі їх види: виробничий, споживчий, кредитний, сільськогосподарський, будівельний, страховий. Підставою такого поділу він вважав «головний предмет діяльності кооперативу: кредит, споживання, виробництво тощо» [1].

Найбільшу увагу Бородаєвський приділяв проблемам кредитної кооперації. Сам вчений зізнавався, що вірив у кооперативний кредит «як в найміцнішу, найпевнішу можливість підняти економічний та моральний стан сільських господарів, дрібних продуцентів в ... Україні» [3].

Особливу увагу С. Бородаєвський приділив вивченню національного фактора в українському кооперативному русі.

Учений аргументовано доводив, що до 1905 р. про «українську» кооперацію можна говорити лише в розумінні кооперації, що працювала на теренах України. Він вважав, що це зумовлено, в першу чергу, залежністю українських земель від Російської та Австро-Угорської імперій, жорсткою національною політикою інших держав щодо українців. На думку С. Бородаєвського, кооперація довгий час існувала відірвано від національного руху. Лише напередодні Першої світової війни національні тенденції почали проявлятися в кооперативному русі.

Одним із визначних поштовхів до розвитку саме українського кооперативного руху вчений вважає поширення національної літератури про кооперацію, зокрема книги В. Доманського «Товариські крамниці». Сприяло «націоналізації» українських кооперативів також створення кооперативних союзів, що були незалежними від російських кооперативних центрів.

На думку С. Бородаєвського, важливими для української кооперації стали саме інспектори дрібного кредиту та фахівці-агрономи. Вони були близькими до сільського населення і мали змогу, за умов особистої підтримки і схильності до української ідеї, надавати кооперативам національного спрямування. У своїй праці «Історія кооперативного руху» він високо оцінював діяльність конкретних інспекторів народного кредиту [1].

У подальшому, на думку вченого, посилення національного фактору стане поштовхом до розвитку кооперативного руху, українського не лише за територіальною приналежністю, а й за змістом. Піком цього руху С. Бородаєвський вважав добу Української революції 1917 – 1920 рр. Саме в цей час створено Національний союз кооперативних товариств – Дніпровський Союз споживчих товариств, який був не лише комерційним, а й культурним центром української споживчої кооперації. У 1917 р. було відкрито Український народний кооперативний банк – Українбанк, засновано друкований орган українських національних кооперативів – часопис «Комашня» [1].

Ми робимо висновок, що серед багатьох дослідників кооперації, С. Бородаєвський вирізнявся саме тим, що актуалізував проблему взаємозв'язку українських національних інтересів та кооперативного руху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бородаєвський С. В.* Історія кооперації / С. В. Бородаєвський. – Прага : Український Громадський Видавничий Фонд, 1925. – 438 с.
2. *Половець В. М.* Історія кооперації Лівобережної України (1861 – 1917 рр.) / В. М. Половець. – Чернігів : Просвіта, 2002. – 266 с.
3. *Бородаєвський С. В.* Теорія і практика кооперативного кредиту / С. В. Бородаєвський. – Подєбради : Вид. Т-во при УГА, 1925. – 367, XIII с.

ЗМІСТ

Вступне слово	3
<i>Андрєєва В. А., Рибальченко В. А.</i> Теорія розвитку економічних систем Всеволода Голубничого.....	5
<i>Гарін Б. Б., Рибальченко С. А.</i> Внесок Іллі Витановича у дослідження українського кооперативного руху.....	8
<i>Гофман М. О., Кацуба С. О.</i> Грегорі Манків як видатний макроекономіст та аналітик макроекономічної політики	11
<i>Дзюбка В. В., Аргатюк Г. Г.</i> Економічно-освітня спадщина Євгена Храпливого	15
<i>Пекна Г. Б., Жовтоватюк А. Д.</i> Богдан Винар – дослідник української економічної думки	18
<i>Радіонова І. Ф., Стасько Д. С.</i> Маркіян Паславський про сучасну українську економіку та фінансову систему.....	21
<i>Радіонова І. Ф., Тельний Є. О.</i> Всеволод Голубничий про Україну та творення самостійної української держави.....	25
<i>Січевлюк Л. В., Фещенко Д. А.</i> Дослідження соціально-економічної природи кооперації в науковому доробку Сергія Бородаєвського	29

Вищий навчальний заклад
«Університет економіки та права «КРОК»

Наукове видання

Розвиток економічної науки видатними науковцями
з української діаспори : матеріали науково-
практичної конференції
(Київ, 3 квітня 2020 року)

Комп'ютерна верстка *Н. О. Ткаченко*

Підписано до друку 17.03.2019 р. Формат 60×84/16. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 1,46. Обл.-вид. арк. 1,96. Наклад 300 прим.
Зам. 119.

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК №613 від 25.09.2001 р.

Надруковано департаментом поліграфії
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, вул. Лагерна, 30-32
тел.: (044) 455-69-80
e-mail: print@krok.edu.ua